

התפתחויות בזרמים הרעיוניים בארצות הברית: השפעתם על יהדות אמריקה ויחסי ישראל-ארה"ב

נדב תמיר*

ינואר 2026

מאמר זה בוחן את השינויים העמוקים בפוליטיקה האמריקאית בעשור האחרון ואת השלכותיהם על יחסי ישראל-ארצות הברית, על מעמדה של ישראל בקרב הציבור וההנהגה האמריקאית ועל יהדות ארה"ב. המאמר מנתח ארבעה זרמים מרכזיים - ליברליזם, שמרנות, פרוגרסיביות ופופוליזם - את ההתפתחויות הפנימיות בכל אחד מהם ואת הממשקים והעימותים ביניהם, בדגש על עליית הפופוליזם כתופעה חוצת מפלגות המאתגרת את הדמוקרטיה הליברלית. המאמר עוסק גם במקומם המשתנה של יהודי ארצות הברית בתוך מאבקי הזרמים וביחסם לישראל, תוך הצבעה על פערים הולכים ומעמיקים בין עמדות הציבור היהודי, לבין מדיניות ממשלות ישראל בעשור האחרון. בהמשך נבחנת השפעת ההימור של נתניהו על המפלגה הרפובליקנית ועל טראמפ והמחירים האסטרטגיים הנלווים לכך. לבסוף מוצעת מסגרת עקרונית לעדכון מדיניות ישראל מול המערכת הפוליטית והציבורית בארה"ב, כבסיס לשיקום היחסים, חיזוק התמיכה הדו-מפלגתית ושותפות הערכים בין המדינות.

א. מבוא

ארצות הברית היא לא עוד מדינה זרה והבנת הפוליטיקה שלה איננה רק עניין של סקרנות ביחס לתהליכים במקומות רחוקים מאיתנו, אלא הכרה של מערכת שמניעה תהליכים גלובליים המשפיעים על העולם כולו, כולל על אזורנו ואפילו על הפוליטיקה הפנימית שלנו. לכן חשוב כל כך להכיר ולהבין אותה.

השיח הפוליטי בארצות הברית הפך בעשור האחרון לזירה מקוטבת, רועשת ולעיתים גם אלימה. מושגים שבעבר היו ברורים, הפכו נזילים ומשתנים בהתאם לרוח הזמן ולהתפתחויות הפוליטיות. קיטוב חסר תקדים בין המפלגות ואובדן דרך בתוכן, שינויים דמוגרפיים, התעצמות הרשתות החברתיות ובעיקר עליית הפופוליזם כתופעה גלובלית (שבמידה רבה היא תגובת נגד לגלובליזם), שהטראמפיזם הוא ביטוי המרכזי בארה"ב, שינו את המפה האידיאולוגית האמריקאית מן היסוד.

המרחב האמריקאי הופך לזירת התנגשות שבה מתערבלים שאלות של זהות, מוסר, דמוקרטיה ועתידה של החברה המערבית כולה. הבנת הזרמים אינה תרגיל תיאורטי או אקדמי, אלא מהווה מפתח להבנת הזעזועים הפוליטיים של זמננו והשפעתם עלינו, ובעיקר על הבנת היחסים הכי חשובים של מדינת ישראל

* נדב תמיר הוא חבר הוועד מנהל של מיתוים, מנכ"ל Jstreet ישראל, דיפלומט ויועץ מדיני לשעבר, מומחה לפוליטיקה ובטחון לאומי אמריקאי.

עם השותף המסורתי שלנו שמשנה את פניו. דינמיקות אלו אף מעצבות את מדיניות החוץ של ארה"ב, ועל כן גם את יחסיה איתנו ועם מדינות האזור.

מסמך זה ינתח את ארבעת הזרמים המרכזיים בפוליטיקה האמריקאית - ליברליזם, שמרנות, פרוגרסיביות ופופוליזם, החלוקה בתוכם והממשקים ביניהם. הבנת ההשפעה של הזרמים הללו על ארה"ב, על העולם ועלנו בישראל, חשובה על מנת להבין כיצד נכון לפעול מול המערכת הפוליטית והציבור בארה"ב, שהולכים ומשתנים לנגד עינינו. בתוך כל זה חשוב להבין גם את השינוי שמתחולל בתוך הקהילה היהודית עצמה, הן ביחס לישראל והן ביחס לחיבור שיש מי שמבקשים לעשות בין אנטישמיות לאנטי-ציונות. מטרת המאמר הינה לעשות סדר בכאוס הרעיוני, כבסיס לדיון על תכנית פעולה אפקטיבית, מול ההנהגה והציבור האמריקאי.

ב. הזרמים הפוליטיים-רעיוניים בארצות הברית

(1) ליברליזם אמריקאי: חירות במדינת חוק

הליברליזם האמריקאי, במובנו המסורתי, היה ונשאר עמוד השדרה של המפלגה הדמוקרטית ושל חלקים רחבים מבין הזרם הפוליטי של העצמאיים בחברה האמריקאית. הוא מתמקד בחירות הפרט, בשלטון החוק, בזכויות אזרח, בחילוניות ובפלורליזם תרבותי. תפיסת העולם הליברלית מבקשת להגן על מרחב שבו אדם יכול לחיות את חייו ללא כפייה ובכפוף לכללים שנובעים מהעקרונות שהביאו ליצירת מדינת הלאום המודרנית, שהיא תוצאת המהפכות הצרפתית והאמריקאית. במדיניות החוץ, הליברליזם האמריקאי רואה תפקיד לארה"ב בהנהגת והגנת הדמוקרטיות הליברליות ברחבי העולם (American Exceptionalism).

בשוליים של הליברליזם האמריקאי, צמחו זרמים שמושכים לכיוונים הפוכים. מימין, זרמים שהתחילו כליברלים במובן של קידוש החרות, אך זזו יותר ויותר לכיוון השמרני. אלו הם הנאו-ליברלים והליברטריאנים שמאמינים ב"דרוויניזם חברתי" של "כל ד'אלים (כלכלית) גבר", וחושבים שלמדינה אין תפקיד כלכלי חברתי, ולכן מצאו את ביתם במפלגה הרפובליקנית, שחלקים גדולים ממנה מעדיפים, כמוהם, כמה שפחות ממשלה. לצידם, נאו-שמרנים, שמאמינים שיש לקדם חרות ודמוקרטיה בעולם בכוח צבאי. גם הם מצאו את ביתם במפלגה הרפובליקנית כיוון שחיפשו בית שמכיל את אלו שמזלזלים בדיפלומטיה ובמוסדות בינלאומיים, אך היום מודרים מעמדות השפעה, בעיקר כי הדמוקרטיה והחירות כבר אינן ערכים שהמפלגה הרפובליקנית של עידן טראמפ רואה כחשובים דיים כדי להילחם בעבורם. משמאל, התפתחה על בסיס הליברליזם, פרוגרסיביות שיש בה מצד אחד הלימה עם ערכי חרות פלורליסטית, אבל משקל רב יותר לשוויון סוציאליסטי, וגם שוליים הולכים וגדלים שנעים לכיוון פוליטיקת זהויות.

הליברליזם המקורי, ראה את מדינת ישראל כדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון וכשותפה ערכית שלו. הזליגה של הליברליזם לכיוון הבדלנות מימין והווקיזם (Wokeism) משמאל, לצד השינויים שעברו על מדינת ישראל עצמה - משפיעים גם על היחס אליה שהפך לביקורתי הרבה יותר.

(2) שמרנות אמריקאית: מן המסורת אל הלאומנות

הזרם השמרני בארה"ב מצא את ביתו במפלגה הרפובליקנית. אידאולוגיה שקידשה יציבות, שהדגישה ממשלה מוגבלת בסמכויותיה, קולקטיביזם קהילתי ולאומי, אמונה דתית ללא כפייה, פטריוטיות מתונה וחשדנות כלפי שינוי מהפכני.

אלו הערכים המרכזיים שלצד הכלכלה החופשית והגלובליזציה, הובילו עד לאחרונה את המפלגה של רייגן ובוש האב. גם בוש הבן היה שם, לפני שנשבה בקסמם של האוונגליסטים, שלמרות שהתהדרו בנצות "שמרנות", היו למהפכנים שמבקשים לשנות מהיסוד את הפרדת הדת מהמדינה, המעוגנת בתיקון

הראשון לחוקה, ושל הנאו-שמרנים ששכנעו אותו על רקע פיגועי ה-11.9 לנסות ולבנות דמוקרטיה בכוח בעירק ואפגניסטאן.

בעשור האחרון התרחשה תמורה עמוקה ומהפכנית במפלגה הרפובליקנית, עד כדי כך ששמרנים קלאסיים, נאו-שמרנים כמו ליז צ'ייני וליברטריאנים כמו ראנד פול, מתקשים למצוא שם את ביתם (בדומה לרוויזיוניסטים אצלנו שכבר לא מצביעים לליכוד).

תחת השפעת פולחן האישיות של טראמפ, הוסטה השמרנות האמריקאית מן המסורתיות ההיסטורית אל עבר לאומנות פופוליסטית. חלקם של השמרנים הקלאסיים שלא הסכימו לוותר על תפיסת עולמם, מכונים Never Trumpers, וחלקם הקימו את ה-Lincoln Project – שמהווה מנגנון יעיל ביותר של השפעה על דעת קהל נגד טראמפ ומדיניותו, בתוך הציבור השמרני.

דחיקתם החוצה של הנאו-שמרנים ועליית הבדלנות של America First, הביאה איתה גם להידלדלות התמיכה בישראל במפלגה הרפובליקנית – לא עוד שותפות ערכית ו"יחסים מיוחדים", אלא בעיקר תמיכה דתית אוונגליסטית.

פרוגרסיביות אמריקאית: בין צדק אוניברסלי לפוליטיקת זהויות

הפרוגרסיביות בארה"ב נשענה לאורך שנים על ערכים של שוויון, צדק חברתי, זכויות אזרח כערך גלובלי ואקטיביזם. החל מפרדריק דאגלס - מראשוני הלוחמים בעבדות, רוזה פרנקס - שנאבקה בסגרגציה, דרך מרטין לותר קינג שהצליח להשפיע על הממשלים של קנדי וג'ונסון לחקיקה שוויונית מבחינה גזעית, ועד התנועות למען זכויות נשים וקהילת ה-LGBTQ+, המאבק היה אמריקאי אך גם אוניברסלי במהותו, כזה המבקש להרחיב את טווח החירות לכל אדם באשר הוא אדם.

בשנים האחרונות, השוליים של השמאל הפרוגרסיבי עברו שינוי מהותי בדרכי החשיבה שלהם. במרחב "הנעורות" (Wokeism) התפיסה הבסיסית נגד אפליה שיטתית נגד פרטים או קהילות מוחלשות, הפכה לשיח של פוליטיקת זהויות, וההכלה התחלפה בהקצנה אל עבר "טהרנות מוסרית".

למרות האמור לעיל, חשוב לזכור, שרוב התנועה הפרוגרסיבית אינה נמצאת בשוליים הללו. למען המחשה – בקבוצת האינטרס המשותף (Caucus) הפרוגרסיבי בקונגרס האמריקאי ישנם כמאה חברים, שרובם המכריע תומכים בזכותה של ישראל להיות מדינת הלאום הדמוקרטית והבטוחה של העם היהודי. התמיכה הזו קיימת אפילו בין 7 חברות וחברי הסקוואד (Squad) שאינם ציונים אבל רובם אינם אנטי-ציונים, גם אם הם ביקורתיים מאד כלפי הצ'ק הפתוח שממשלים אמריקאים נתנו לממשלות הימין בישראל. יש לעמוד על ההבנה בין העמדה הפרוגרסיבית התומכת בצדק אוניברסלי, לבין שימוש שטחי בפוליטיקת זהויות, אשר באופן אבסורדי חותר תחת עקרונות הצדק האוניברסלי, באמצע עמדה הגורסת כי כל חלש/מוחלש, ללא קשר למעשיו הוא גם צודק.

3) פופוליזם אמריקאי: הזעם נגד האליטות ונגד מוסדות המדינה

הפופוליזם האמריקאי מופיע מימין ומשמאל ושניהם חולקים מאפיין מרכזי: אמוציות קמאיות וסיסמאות פשטניות על חשבון רציונליות ואמפיריות מדעית. בימין, הפופוליזם קורא למנהיג חזק הנאבק ב-"Deep State", תופס הגירה כאיום, ומטפח אי-אמון חריף במוסדות ובתקשורת. בשמאל, הוא מתבטא במוסרנות נוקשה, בהפיכת יריבים פוליטיים לאויבים שאינם לגיטימיים ובנטייה לשיח אנטי-קפיטליסטי, אנטי-קולוניאלי טוטאלי, חסר הקשר היסטורי, הכולל אנטי-ישראליות ואנטי-ציונות.

הבייס של המפלגה הרפובליקנית במהדורה הטראמפיסטית-פופוליסטית, מורכב מצד אחד מאוונגליסטים שמקדמים אג'נדה נוצרית פוריטנית, שמתנגדת לזכות האישה על גופה וללהטב"קיות על כל סוגיה, ותומך בניציות מדינית בהקשר הישראלי כדי להחזיר את ישוע הנוצרי לאחר מלחמת "בני-אור בבני-חושך" בארמגדון (מגידו).

בצד השני של הבייס הרפובליקאי ניתן למצוא את הבדלנות ("America First") של תנועת ה-MAGA, שיש בה מגמות של עליונות לבנה ולעתים תיאוריות קונספירציה, בעלות גוונים אנטישמיים מובהקים. זהו זרם שאינו מקבל את כללי המשחק הדמוקרטיים כפי שהוגדרו לאורך עשרות שנים. האתגר שהוא מציב לחברה האמריקאית עצום, במיוחד כאשר הוא זז מהשוליים לבית הלבן, ושנשיא ארה"ב הנוכחי ובעיקר סגנו ג'יי די ואנס, הם המבשרים המרכזיים שלו.

הזרם הזה שפופולרי במיוחד בקרב הדור הצעיר של בוחריו המפלגה הרפובליקנית, הפך בשנים האחרונות ליותר ויותר אנטי-ישראלי, האנטי-ישראליות הזו מושתתת בחלקה על אמונה דתית ואנטישמיות וותיקה ומוכרת של מי שרואים ביהודים כולם, כאחראים על "החטא הקדמון" של הרג ישו, ובחלקה התנגדות למעמד המיוחד של יהודים וישראל במדיניות החוץ האמריקאית המסורתית.

הפופוליזם בשמאל החליף שיח היסטורי מורכב וניואנסי במנגנוני ביטול (cancel culture) כלפי מי שנחשב כחורג מהנורמה האקטיביסטית, או כמי שנתפסים כפריבילגים. הגישה הזאת הובילה לעתים לאנטי-ציונות ואנטי-ישראליות, שבמקרים מסוימים (לא ברוב המקרים, בניגוד למקובל לחשוב במחזותינו), עומדת מאחוריה גם אנטישמיות.

בקמפוסים אמריקאיים רבים ובמרחבים פרוגרסיבים אחרים, בפרט בעקבות זוועות המלחמה בעזה (שרוב הישראלים לא נחשפו אליהן בשל תקשורת מגויסת והדחקה קולקטיבית), ישראל נתפסת כסמל לעליונות מדכאת או ל"קולוניאליזם לבן", תוך התעלמות מהזיקה ההיסטורית של העם היהודי לארצו וההיסטוריה היהודית שהיתה ההיפך מפריבילגית. כתוצאה מכך נוצר מתח עמוק בין רבים מהקהילה היהודית אמריקאית לבין גורמים בתנועה הפופוליסטית משמאל.

הגורם המפתיע (שלא אמור להפתיע), הוא ששני סוגי הפופוליזם – מימין ומשמאל יכולים להיפגש ולהזין זה את זה, בהתאם לתאוריית הפרסה (Horseshoe Theory). כך למשל, הנשיא טראמפ שמקדם ממשל סמכותני לאומני וראש עיריית ניו יורק ממדאני הסוציאליסט והגלובליסט, מייצגים קצוות אידאולוגיים מנוגדים, אך חולקים בסיס פופוליסטי עמוק: עימות עם מוסדות, התרסה נגד "האליטות" ופנייה לרגש העממי כמנוע פוליטי מרכזי. אולם, בעוד שהפופוליזם משמאל הוא בשוליים של המפלגה הדמוקרטית, הפופוליזם הימני הוא המיינסטרים במפלגה הרפובליקנית.

ג. מקומם של היהודים ביחס למאבקים הפנימיים בין הזרמים השונים והיחס שלהם לישראל

עבור רוב יהודי ארה"ב, הליברליזם לצד הפרוגרסיביות היו בית טבעי במשך דורות. הוא איפשר להחזיק בזהות יהודית וציונית לצד מחויבות לערכי החוקה האמריקאית, מבלי שמרכיבי זהויות אלו יעמדו בסתירה ביניהם, ובכך להימנע מהחשש של האשמתם בנאמנות כפולה. התפיסה שלאזרחים יכולות להיות זהויות שונות ומורכבות, תואמת את החזון של חברה ליברלית פתוחה וסובלנית, שאין בו דרישה לוותר על זיקה לעם אחר ועל תחושת הזהות הקהילתית, לצד הנאמנות לארה"ב.

בנוסף, עקרון היסוד של הליברליזם האמריקאי - הפרדת הדת מהמדינה שהביאו איתם החלוצים שהגיעו על המייפלאוור לאחר שברחו מכפייה דתית אירופאית - הגן אל יהודי ארה"ב מפני הימין הנוצרי, ששואף שארה"ב תהיה מדינה שבה יש עליונות לערכי הפרוטסטנטים הלבנים.

רבים בקהילה היהודית האמריקאית מצאו את עצמם במחנה הפרוגרסיבי במתכונת הליברלית שלו, שהתאימה למושג של "תיקון עולם" היהודי. פרוגרסיביות שאינה מסתפקת בחירות, אלא דורשת תיקון ושיפור כדי להמשיך להתקדם (to progress) לחברת מופת.

היהודים האמריקאים, כקבוצת מיעוט, שהיו בעצמם מהגרים או בני מהגרים, הצליחו להשתלב "בחלום האמריקאי", אך ראו עצמם בסולידריות ובשותפות במאבק להגן על זכויות של מיעוטים ומהגרים שלא חוו את ההצלחה. הם המשיכו לתמוך באפליה מתקנת ו-DEI (Diversity, Equality, Inclusion), גם כשכבר לא נזקקו לכך. על כן אמר עליהם האינטלקטואל מילטון הימלפרב (Milton Himmelfarb) "שהם מרוויחים כמו אפיסקופלים אבל מצביעים כמו פורטוריקנים". כך גם הפכה התמונה של הרב השל צועד לצידו של מרטין לותר קינג מסלמה למונטגומרי באלבמה במרץ 1965, לסמל של אתוס יהודי-אמריקאי.

מבחינת יהודי ארה"ב, האיום נמצא בתוך הפופוליזם משני צדדיו – מצד אחד הפופוליזם הפרוגרסיבי, שמתנתק מאוניברסליזם ומוביל לאנטי-ציונות שלעיתים ממשיכה לאנטישמיות. מצד שני - הפופוליזם הימני שזנח את הממלכתיות לטובת לאומנות שבטית-דתית, שניזונה מחדשנות כלפי השונה, ומובילה להתפשטות תיאוריות קונספירציה מסוכנות ולאנטישמיות גזענית.

בקרב יהודי ארה"ב יש כמובן ספקטרום רחב של דעות. יש שמרנים ונאו-שמרנים מצד אחד, ויש גם אנטי-ציונים בצד השני. אבל רוב רובה של הקהילה היהודית בארצות הברית, למעט המיעוט החרדי (שברובו תומך ברפובליקנים) מחפש את דרכו בין הזרמים הליברלי והפרוגרסיבי, ומצביע למפלגה הדמוקרטית. זהו מרחב שבו שוויון וציונות אינם סותרים, שבו אוניברסליזם ופרטיקולריות של זהות קהילתית משתלבים. מקום פוליטי שבו פרוגרסיבי-ציוני ושמרן-ציוני יכולים לחיות בהרמוניה ליברלית.

הממסד היהודי שכולל את הארגונים הוותיקים והפדרציות, מייצג קו הרבה יותר שמרני מהציבור אותו הם אמורים לייצג. זאת מכיוון שהם עדיין תקועים בפרדיגמה ישנה (שהתאימה לתקופה של הקמת המדינה והתבססותה), שהם חייבים ליישר קו עם ממשלות ישראל. בינתיים ממשלות ישראל הפכו ליותר ויותר ימניות, בעוד שהצעירים היהודים אינם מבינים איך הימין הישראלי מבטא את ערכיהם.

הפער הזה אינו בר-קיימא מכיוון שהדור הצעיר כבר אינו רוצה להיות משויך לממסד והפדרציות יאבדו את מעמדן, ובסופו של דבר גם את משאביהן, לאחר שדור התורמים הנוכחי יעלם.

הפער ההולך וגדל בין הארגונים לציבור היהודי מקשה על הבנת המציאות בארה"ב בקרב מקבלי ההחלטות בישראל. זאת, משום שרוב הישראלים חושבים בטעות שהארגונים מייצגים את עמדת רוב היהודים. בנוסף, ישנם סקרים מטעים כאשר הם מגדירים מהו יהודי בהתאם לקריטריונים הלכתיים אורתודוקסים, בעוד שרוב יהודי ארה"ב הם חילונים, רפורמים, קונסרבטיבים, ורקונסטרקטיביסטים.

היהודים הליברלים ננטשו על ידי ממשלות הימין בישראל, שבמקום לגייס אותם לתמיכה במדינה שהם עדיין קשורים אליה, העדיפו להתנכר להם, רק מכיוון שהם לא מוכנים לדקלם את סיסמאות הימין הישראלי ומתוך הנחה מוטעית שממילא הם יתבוללו. היהודים הליברלים גם נחרדים מהפופולריות של טראמפ

בישראל בעוד שמנקודת מבטם הוא פוגע אנושות בדמוקרטיה האמריקאית, ומשתמש באופן מניפולטיבי באנטישמיות כנשק נגד מהגרים ומוסדות ההשכלה הגבוהה באופן שבראיתם יקדם אנטישמיות.

ד. עיצובה של מערכת היחסים בין המדינות בדמותו של נתניהו

נתניהו הוביל את ישראל לנטוש את העקרון האסטרטגי לשמר את התמיכה הדו-מפלגתית, והימר על המפלגה הרפובליקנית, ולאחר מכן ספציפית על טראמפ. ההימור לכאורה השתלם (ראה הלחץ על הנשיא הרצוג בנושא חנינה), אבל טראמפ הוא לא מסוג האנשים שמחזירים טובה. לצד החיבוקים, מעמיד טראמפ את נתניהו בפני עובדות מוגמרות, כשלזה, יש מרחב תמרון פוליטי מצומצם מאוד, נוכח בחירתו לנתק את הקשר כמעט באופן מוחלט עם המפלגה הדמוקרטית, בוודאי עם ההנהגה הצעירה יותר שלה.

הבעיה הגדולה בהימור נתניהו על טראמפ, היא העובדה שמדיניותו אינה צפויה. מה שבתחילה היה America First, הופך להתנהלות קפריזית ובריונית, שלא בטוח אם היא מונעת מאינטרסים לאומיים, או משאיפות כלכליות ואגואיסטיות של טראמפ עצמו. חיבתו של הנשיא האמריקאי לכסף ולמנהיגים חזקים, מותירה את ישראל כעוד מדינה בעולם, אחת מיני רבות ואפילו פוגעת בהצדקת קיומה הנשען על הסדר הדמוקרטי-ליברלי, ומותירה אותה ללא שותפות הערכים ו"היחסים המיוחדים", תלויה בעוצמתה הצבאית בלבד.

סיומם של היחסים המיוחדים ושל התמיכה הדו-מפלגתית, מחייבים את מדינת ישראל להתחרות על תשומת לב הנשיא האמריקאי עם מדינות דוגמת קטר וטורקיה וגם ערב הסעודית – כשהדרך לוושינגטון או למאר-א-לאגו, כבר לא נוחה יותר דרך ירושלים, מאשר דרך ריאד או אפילו מדוחה. כשהחלטות מתקבלות מעל הראש של ישראל, יש לזה מחיר. הנשיא ג'ראלד פורד הבטיח במכתבו המפורסם לראש הממשלה יצחק רבין לשמור על היתרון האיכותי של ישראל, ולא להציג תוכניות מדיניות ללא תיאום איתה – כשערב הסעודית רוכשת מטוסי F-35, וכשטראמפ מקדם את תוכניתו בעזה שלא בהתאם לדרישות ישראל לפירוז חמאס והחזרתו של החטוף החלל רן גואילי, שתי ההבטחות מופרות.

כל זה קורה כשישראל מאבדת לא רק את ההנהגה, כי אם גם את הציבורי בארה"ב – לפי סקר הניו יורק טיימס שנעשה לפני מספר חודשים, רק 13 אחוזים ממצביעי המפלגה הדמוקרטית מביעים אהדה רבה יותר לישראל (כפי שהיא נתפסת כיום בשל ממשלות הימין) לעומת הפלסטינים. ישראל הנוכחית עדיין משמרת את האהדה אליה בקרב מרבית הבוחרים הרפובליקנים, אך ככל שיורדים בגילאים, כך רואים שהסחף לרעה בתדמית ישראל החל גם בימין.

ה. מדיניות ממשלת ישראל הנוכחית כלפי ארה"ב

ממשלת ישראל הנוכחית מחבקת כל קול שמתיישר עם הקו הימני אשר מעניק לגיטימיות להתנחלויות ומבטא תפיסה אנטי-פלסטינית, ונופלת לבור השמרנות הפופוליסטית, גם כשתמיכתה של זו בישראל היא גזענית בבסיסה. שמרנות שמעצימה את הבסיס היהודי-נוצרי הכביכול משותף בחזית אנטי-מוסלמית, שברגע אחד יכולה להיהפך גם לאנטישמית, כפי שכבר ראינו שקרה ל"תומכי ישראל" גזענים, כטאקר קרלסון וקנדיס אוונס, שהתגלו כאנטישמים קונספירטיביים.

כשתומכי ישראל מקרב היהודים והציבור הליברלי, נאלצים לעבור "מבחי נאמנות", של ממשלה שלא מסתפקת בתמיכה במדינת ישראל, אלא דורשת הדהוד של סיסמאות הימין הקיצוני בדבר חיזוק ההתנחלויות ואפילו טרנספר לפלסטינים, רבים מאוהביה הגדולים ביותר של מדינת ישראל בארה"ב, מוצאים את עצמם מנודים על ידי המדינה שהם אוהבים. כשכל מי שמבקש להיאבק באמצעים דמוקרטיים בהתנחלויות ובכיבוש, מוקע כאנטישמי או "אוטו-אנטישמי", וכשהאוונגליסטים הקיצונים משמשים כנייר הלקמוס של מה טוב לישראל – רבים מהיהודים בארה"ב זזים הצידה ומפסיקים להיאבק בעד המדינה שהם אוהבים, בעוד היא מחזירה להם בניכור והדרה.

הניסיון של הממשלה הישראלית לעשות גזירה שווה בין אנטי-ציונות לאנטישמיות, גם הוא פוגע בקהילה היהודית, שלמרות המחלוקת של רובה המכריע עם האנטי-ציונות, צריכה לשתף עימם פעולה, כפי שקורה היום בעיר ניו יורק.

ממשלת ישראל הנוכחית מתנהלת בזירה האמריקאית כפיל בחנות חרסיה, נצמדת לאנשי העבר, היחידים שמוכנים להדהד את סיסמאות "ההסברה" הרדודות, על מחויבות אמריקאית לישראל, ללא קשר למדיניותה ולמעשיה, בעוד השיח בשני צידי המתרס הפוליטי הופך ליותר ויותר בדלני, ויותר ויותר מסויג ביחס לישראל, והעלות הכבדה שלה למשלם המיסים האמריקאי, כמדינה הזוכה לסיוע החוץ הגדול ביותר, בפער ניכר מכל המדינות האחרות.

דבריו של ראש הממשלה נתניהו כי בכוונתו להפסיק לחלוטין תוך עשור את התלות הישראלית בסיוע הביטחוני מארה"ב, מלמדים שנתניהו החל להבין סוף-סוף את הנרטיב הבדלני מימין, בקרב מי שהוא השקיע בהם שנים רבות.

1. מה צריכה לעשות ישראל הרשמית

למדינת ישראל אינטרס מהותי, ארוך טווח, להבין לעומקו את מאבק הזרמים בפוליטיקה האמריקאית ואת המשמעויות שלו - הן מול יהודי ארצות הברית, אליהם היא מחויבת כמדינת הלאום של העם היהודי, והן בהקשר של יחסי ישראל ארה"ב, שעומדים בפני שינוי טקטוני שחובה להיערך אליו.

עלינו להבין שבארה"ב, כמו בכל העולם כיום, המאבק המרכזי אינו בין ליברלים לשמרנים, כפי שהיה בעבר, אלא בין דמוקרטיה ליברלית שמאפשרת גוונים שמרניים מצד אחד ופרוגרסיביים מצד שני, לבין פופוליזם הרסני, בעיקר מימין, אך לא רק. בימים אלו מתחולל מאבק בין מורכבות לפשטנות; בין ערכים, לבין שימוש ציני בהם. תהליכים אלה מלמדים כי הסכנה היא לא בליברליזם המסורתי ולא בשמרנות ההיסטורית. לא הפרוגרסיביות המתונה ולא הפטריוטיות השפויה, מאיימות (גם) על ישראל. הסכנה מגיעה מהמרחב הפופוליסטי, שם רעיון אחד, פשטני וחד-ממדי ככל שיהיה, מוחק מורכבות ומבטל מערכת איזונים שלמה.

על ישראל הרשמית לקדם את האינטרסים הבסיסיים שלה מול שתי המפלגות, כפי שנהגה לפני שממשלות נתניהו ויתרו על הגישה הדו-מפלגתית. על ישראל להדגיש את הערך המוסף שיש לה כשותף, גם לממשלים עתידיים של "אמריקה תחילה" בדגש על אינטרסים, וגם לממשלים דמוקרטיים שמייחסים חשיבות לברית ערכים עם דמוקרטיות ליברליות. בעידן של סיום הסיוע הצבאי, על ישראל להגביר את שיתופי הפעולה הטכנולוגיים עם ארה"ב, ולהפגין את היכולות הייחודיות. בנוסף עליה לשמור על הדמוקרטיה שלה, שהיא הבסיס הערכי של היחסים המיוחדים. בכל מקרה גם אם יהיה ממשל דמוקרטי וגם אם רפובליקני, יש אינטרס אמריקאי לקדם הסדרים מדיניים במזרח התיכון. ישראל צריכה לסייע לארה"ב לקדם הסדרים (זה כמובן גם אינטרס של ישראל מבלי קשר לארה"ב) ולבסס את מעמדה מול רוסיה וסין, על ידי היותה המתווכת האיזורית המועדפת.

על מדיניות ישראל להיזהר מלכלוא את יהודי ארצות הברית בדילמה בין נאמנותם הקהילתית ותמיכתם הבסיסית בישראל, לבין זיהויה עם כוחות פופוליסטים, שחלקים לא מעטים בהם נגועים באנטישמיות. ישראל צריכה לחבק את יהדות ארה"ב, ולמנוע את הפגיעה בהם על ידי הממסד היהודי-אורתודוקסי שמתייחס אל רובם כיהודים סוג ב'.

כמדינת הלאום של העם היהודי, אסור לישראל לאטום את אזניה ועיניה אל מול ההשפעה של מעשיה על הקהילות היהודיות ברחבי העולם, וחשוב להקשיב לקולות של מי שעומדים בחזית המאבק נגד האנטי-ישראליות והאנטישמיות. עליה ללמוד לחבק ולפעול יחד, לא רק עם אמרי ההן לכל גחמותיה, אלא גם עם רבים, יהודים ושאינם יהודים, שמבקשים לעמוד לצד מדינת ישראל, גם אם הם חלוקים על מדיניות ממשלתה.

לקח נוסף וחשוב הוא לדעת לעשות את ההפרדה החשובה כל כך בין אנטי-ציונות לאנטישמיות – כמובן שיש לנהל ויכוח עם אנטי-ציונים, אך צריך להבין כי יש ביניהם גורמים המשתייכים ברובם לזרם במפלגה הדמוקרטית שאינו אנטישמי, ואף לעתים שותף פוליטי של יהודים רבים (כפי שקורה בניו יורק). הניסיון להדביק להם אנטישמיות, לא רק שמוטעה עובדתית, אלא גם מזיק אסטרטגית. ההבחנה בין אנטי-ציונים לאנטישמים (כמובן שיש כאלו שהם גם וגם) חשובה מכיוון שהאסטרטגיה להתמודדות עם אנטי-ציונות במקרים רבים היא שיח, גם כשהוא קשה ומתסכל, בעוד שאנטישמים צריך להפוך ללא-לגיטימיים כמו גזענים אחרים.

עקרונות מנחים לתיקון

השמאל הציוני והמרכז הישראלי שמתיימר להיות ליברלי, צריכים להבין שרוב היהודים האמריקאים, וליברלים ופרוגרסיבים רבים שאינם יהודים, הם השותפים האמיתיים של ישראל במאבק למען דמוקרטיה ושלום. גם אם הם מאד ביקורתיים כלפי ההתנהלות של ממשלות ישראל בעשורים האחרונים, וכלפי הכיבוש המתמשך. זו למעשה העדות הטובה ביותר למחויבותם והשתתפותם במאבק על הבטחת עתידה וזהותה של ישראל.

המרכז הישראלי נכשל בכל הקשור לשימור הקשר עם יהדות ארצות הברית הליברלית ושותפיה האידאולוגיים. במקום לבקר את התנהלות הימין, שדורש מיהודי ארה"ב הצהרות נאמנות למדיניות ולא למדינה, חזרו רבים מנציגיו על אותן מנטרות שאולי נשמעות טוב בעברית ימנית, אך מדירות את מרבית הציבור היהודי-האמריקאי. חלק מהפוליטיקאים שמגדירים את עצמם ליברלים, הצטרפו למאמצי "ההסברה", גם כשזו מהדהדת את סיסמאות הימין, רק כדי שלא להיחשד בכך שאינם פטריוטים דיים.

במקום להצטרף לימין הישראלי שמדיר את השמאל הציוני האמריקאי, על המרכז-שמאל הישראלי לאמץ אותו, להקשיב לביקורת ולהודות על התמיכה – שאיננה מובנת מאליה במציאות הפוליטית בארה"ב ובמקומות אחרים בעולם, שהופכת ליותר ויותר מקוטבת וחד-מימדית.

במקרה המוצלח בו במהלך השנה הקרובה, ייכנס ללשכת ראש הממשלה בישראל מנהיג חדש, אחד המבחנים הגדולים שלו יהיה שיקום היחסים עם ארה"ב. יחסים שבעבר התבססו על תמיכה דו-מפלגתית, והפכו ליחסים עם מפלגה אחת, ולבסוף ליחסים שעיקרם עם אדם אחד. הדרך לשיקום היחסים עוברת במספר תחנות.

הראשונה היא חזרה לשיח אמיתי וכן עם יהדות ארה"ב – לא עוד מבחני נאמנות לתמיכה במדיניות ימין, אלא הקשבה לביקורת – לא חייבים להסכים – חייבים להקשיב ולכבד.

השנייה היא חתירה לשיקום היחסים עם המפלגה הדמוקרטית – להבין כי יש לישראל בעיה תדמיתית קשה ובמקום לטמון את הראש בחול, לשקם את הדיאלוג עם המפלגה שהרוב המכריע של יהודי ארה"ב מצביעים לה.

השלישית הינה שיקום הדמוקרטיה הישראלית, דבר שיחזק אותנו כחברה ויחזיר אותנו למועדון המדינות הדמוקרטיות בעולם, מועדון שנותר לקוות שגם ארה"ב תישאר חלק ממנו.

והרביעית היא ההבנה שההתקדמות בנתיב המדיני עם הפלסטינים, היא לא רק אינטרס ישראלי, אלא גם הבסיס לשיקום מעמדנו הבינלאומי.

אל מול איבוד התמיכה בשתי המפלגות בארה"ב, יש להפסיק לשפוט ולבטל כל קול ואדם המביעים ביקורת על ישראל. חובה לזכור כי "נאמנים פזעי אוהב", ולכן יש לייצר בריתות עם מי שעדיין רוצים לתמוך בנו, גם אם הם ביקורתיים כלפי מדיניות ממשלתנו. וחשוב לא פחות להבין, כי הדרך לחזק את ישראל מבית ומחוץ עוברת בחזרה לנתיב המדיני, זה שננטש לחלוטין על ידי הממשלה הנוכחית.